KORXONALARDA BUXGALTERIYA HISOBI MA'LUMOTLARINING BOSHQARUV QARORLARIGA TA'SIRI

Shoyimova Sevinch Kamol qizi

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

"Buxgalteriya hisobi" fakulteti talabasi.

Ilmiy rahbar: Phd, professor. Axmedov Xasan Ruzibayevich.

Annotatsiya: Ushbu tezisda korxonalarda buxgalteriya hisobi ma'lumotlarining boshqaruv qarorlarini qabul qilish jarayonidagi ahamiyati tahlil qilinadi. Buxgalteriya hisobi korxonaning moliyaviy holatini aks ettiruvchi asosiy axborot manbasi bo'lib, u rahbariyatga strategik va operativ qarorlar qabul qilishda muhim asos bo'lib xizmat qiladi. Tadqiqot davomida buxgalteriya ma'lumotlarining aniqligi, ishonchliligi va o'z vaqtida taqdim etilishi boshqaruv samaradorligiga bevosita ta'sir ko'rsatishi yoritilgan. Shuningdek, zamonaviy axborot texnologiyalarining bu jarayondagi o'rni ham tahlil qilingan.

IRISH

Hozirgi raqamli iqtisodiyot sharoitida korxonalarni samarali boshqarish uchun aniq va ishonchli axborotga bo'lgan ehtiyoj tobora ortib bormoqda. Ushbu axborotning asosiy manbalaridan biri buxgalteriya hisobi hisoblanadi. Buxgalteriya hisobi korxonaning moliyaviy holati, daromad va xarajatlari, aktivlari hamda majburiyatlari to'g'risida tizimli va ishonchli ma'lumotlarni shakllantiradi. Boshqaruv qarorlari esa korxona faoliyatining istiqbolini belgilovchi muhim omillardan biri hisoblanadi. Rahbariyat tomonidan qabul qilinadigan strategik va operativ qarorlarning samaradorligi ko'p jihatdan buxgalteriya hisobi ma'lumotlarining aniqligi va tezkorligiga bog'liqdir. Shu sababli buxgalteriya

hisobi korxonani boshqarish tizimining ajralmas qismi sifatida muhim ahamiyat kasb etadi. To‘g‘ri tashkil etilgan buxgalteriya hisobi korxonaning moliyaviy barqarorligini ta’minlash, resurslardan oqilona foydalanish va iqtisodiy samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi. Aksincha, noto‘g‘ri yoki kechikkan ma’lumotlar boshqaruv qarorlarining samarasiz bo‘lishiga hamda korxona faoliyatida salbiy oqibatlarning yuzaga kelishiga sabab bo‘lishi mumkin. Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi korxonalarda buxgalteriya hisobi ma’lumotlarining boshqaruv qarorlariga ta’sirini ilmiy jihatdan tahlil qilish hamda ularning korxona faoliyatidagi ahamiyatini yoritishdan iborat.

ASOSIY QISM

Buxgalteriya hisobi korxona faoliyatini moliyaviy jihatdan aks ettiruvchi muhim axborot tizimi hisoblanadi. Ilmiy adabiyotlarda buxgalteriya hisobi ma’lumotlarining boshqaruv faoliyatidagi o‘rni alohida ta’kidlanadi. Tadqiqotchilar ushbu tizim orqali korxonaning daromad va xarajatlari, aktiv va passivlari, foyda va zarar ko‘rsatkichlari hamda pul oqimlari haqida to‘liq ma’lumot shakllanishini qayd etadilar. Mazkur ma’lumotlar korxona rahbariyatiga iqtisodiy holatni baholash va istiqbolli boshqaruv qarorlarini qabul qilish imkonini beradi. Shuningdek, ilmiy manbalarda boshqaruv qarorlarining strategik, taktik va operativ darajalari ajratib ko‘rsatiladi. Har bir darajada buxgalteriya axboroti asosiy ma’lumot manbai sifatida xizmat qiladi. Ayniqsa, foyda va zarar hisobotlari investitsion faoliyatni rejalashtirish, xarajatlarni optimallashtirish hamda moliyaviy risklarni kamaytirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqotlarda buxgalteriya ma’lumotlarining sifati ham boshqaruv samaradorligining asosiy omili sifatida baholanadi. Ma’lumotlarning aniqligi, to‘liqligi, ishonchliligi va o‘z vaqtida taqdim etilishi boshqaruv qarorlarining to‘g‘ri qabul qilinishiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Bundan tashqari, zamonaviy texnologiyalar, xususan ERP tizimlari va avtomatlashtirilgan buxgalteriya dasturlarining rivojlanishi

buxgalteriya hisobi tizimining samaradorligini oshirib, real vaqt rejimida tezkor va ishonchli ma’lumot olish imkoniyatini yaratmoqda.

Tahlillar natijasida buxgalteriya hisobi ma’lumotlari korxonalarda boshqaruv qarorlarini qabul qilishning asosiy axborot manbalaridan biri ekanligi aniqlandi. Korxona rahbariyati moliyaviy hisobotlar asosida tashkilotning iqtisodiy holatini baholaydi, foyda darajasini aniqlaydi va kelgusidagi rivojlanish strategiyalarini ishlab chiqadi. Strategik qarorlarni qabul qilishda buxgalteriya ma’lumotlari investitsiya loyihalarini baholash, ishlab chiqarishni kengaytirish va yangi bozorlarga chiqish kabi masalalarda muhim rol o‘ynashi kuzatildi. Taktik boshqaruvda esa xarajatlarni nazorat qilish, resurslardan samarali foydalanish hamda moliyaviy rejalashtirish jarayonlarida ushbu ma’lumotlardan keng foydalaniladi. Operativ qarorlarda esa kundalik moliyaviy operatsiyalarni boshqarish va pul oqimlarini nazorat qilishda buxgalteriya hisobi asosiy vosita bo‘lib xizmat qiladi. Shuningdek, tadqiqot davomida ma’lumotlarning sifati boshqaruv qarorlarining samaradorligiga bevosita ta’sir qilishi aniqlandi. Aniqligi va ishonchliligi yuqori bo‘lgan ma’lumotlar asosida qabul qilingan qarorlar korxona faoliyatining barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi. Aksincha, noto‘g‘ri yoki kechikkan axborot moliyaviy yo‘qotishlar va boshqaruv xatolariga sabab bo‘lishi mumkin. Zamonaviy texnologiyalarning joriy etilishi esa buxgalteriya hisobi tizimini yanada takomillashtirayotganligi kuzatildi. ERP tizimlari, elektron buxgalteriya dasturlari va avtomatlashtirilgan hisob tizimlari orqali ma’lumotlarni tezkor qayta ishlash hamda real vaqt rejimida rahbariyatga taqdim etish imkoniyati kengaymoqda. Bu esa boshqaruv qarorlarining tezkorligi va samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, buxgalteriya hisobi ma’lumotlari korxonalarda boshqaruv qarorlarini qabul qilishning eng muhim axborot bazasi hisoblanadi. Korxona faoliyatining moliyaviy natijalari, daromad va xarajatlari, aktiv va

majburiyatlari haqidagi aniq ma’lumotlar rahbariyatga samarali boshqaruv qarorlarini qabul qilish imkonini beradi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, buxgalteriya ma’lumotlarining aniqligi, ishonchliligi va o‘z vaqtida taqdim etilishi korxona samaradorligini oshirishda muhim omil hisoblanadi. To‘g‘ri tashkil etilgan buxgalteriya hisobi moliyaviy barqarorlikni ta’minlash, resurslardan oqilona foydalanish hamda iqtisodiy risklarni kamaytirishga xizmat qiladi. Shuningdek, zamonaviy axborot texnologiyalari, jumladan ERP tizimlari va avtomatlashtirilgan buxgalteriya dasturlari boshqaruv jarayonlarini sezilarli darajada takomillashtirmoqda. Ushbu texnologiyalar orqali real vaqt rejimida tezkor va aniq ma’lumot olish imkoniyati yaratilmoqda, bu esa boshqaruv qarorlarining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Demak, korxonalarda buxgalteriya hisobini to‘g‘ri tashkil etish, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va axborot sifatini oshirish strategik ahamiyatga ega bo‘lib, korxonaning uzoq muddatli rivojlanishi va raqobatbardoshligini ta’minlovchi muhim omillardan biri hisoblanadi.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. O‘zbekiston Respublikasining “Buxgalteriya hisobi to‘g‘risida”gi Qonuni.
2. International Accounting Standards Board. International Financial Reporting Standards (IFRS) – rasmiy materiallar.
3. Horngren, C. T., Datar, S. M. Cost Accounting: A Managerial Emphasis.
4. Xolbekov, A. Buxgalteriya hisobi nazariyasi.
5. Qodirov, M. Moliyaviy hisobot va tahlil asoslari.
6. Zamonaviy iqtisodiy adabiyotlar va ilmiy maqolalar.